

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КОУЧИНГ-ТЕХНОЛОГІЙ

FORMATION OF SOCIAL INITIATIVE OF YOUTH STUDENTS USING COACHING TECHNOLOGIES

Стаття присвячена одній з актуальних проблем формування у студентської молоді соціальної ініціативності засобами коучинг-технологій. У статті розкрито зміст поняття «коучинг-технологія». Коучинг-технологія розглядається як цілісна система принципів, методів і прийомів педагогічного супроводу майбутніх фахівців, спрямована на розвиток когнітивного, мотиваційно-ціннісного, діяльнісного і рефлексивного потенціалу особистості та її ефективну реалізацію в професійній діяльності. Здійснено характеристику можливостей соціально-педагогічного супроводу формування соціальної ініціативності на основі розвиваючого потенціалу коучинг-технології. Зазначено, що коучинг-технологія є важливим інструментом роботи у майбутній професійній діяльності та способом досягнення поставлених цілей. Ефективними у формуванні соціальної ініціативності майбутніх фахівців визначено методи «Колесо бажань», «Уолт Дісней», «Піраміда Ділтса», участь студента у форумах, фестивалях, соціальних проектах, марафонах та ін. Важливими результатами коучинг-технології є покращення взаємовідносин у студентській групі, здатність швидко і ефективно реагувати у практичних ситуаціях та бути здатним до виявлення соціальних ініціатив. Коучинг виступає як інструмент розвитку нових навичок, стимулює мотивацію і спрямованість майбутніх фахівців на результат. З'ясовано, що викладачі окрім традиційного навчання студентів застосовують технологію коучинг, здійснюючи діяльність з їхнього педагогічного супроводу, розвиваючи у них впевненість у собі, мотивацію до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації. Зазначено, що коучинг-технологія як засіб навчання спрямована на усвідомлення студентами соціальної значущості майбутньої професійної діяльності, розвиток їх мотивації до соціального, професійного

саморозвитку, здійснення соціально значущої діяльності

Ключові слова: соціальна ініціативність, коучинг-технологія, студент, майбутній соціальний працівник, заклад вищої освіти.

The article is devoted to one of the urgent problems of forming social initiative in students by means of coaching technologies. The article reveals the content of the concept of "coaching technology". Coaching technology is considered as a holistic system of principles, methods and techniques of pedagogical support of future specialists, aimed at developing the cognitive, motivational-value, activity and reflective potential of the individual and its effective implementation in professional activity. It is noted that coaching technology is an important tool for work in future professional activity and a way to achieve the set goals. The methods "Wheel of Desires", "Walt Disney", "Dilts Pyramid", student participation in forums, festivals, social projects, marathons, etc. are identified as effective in forming social initiative in future specialists. Important results of coaching technology are improving relationships in the student group, the ability to quickly and effectively respond in practical situations and be able to identify social initiatives. Coaching acts as a tool for developing new skills, stimulates motivation and focus of future specialists on results.

It was found that teachers, in addition to traditional teaching of students, use coaching technology, carrying out activities on their pedagogical support, developing in them self-confidence, motivation for self-development, self-improvement, self-realization. It is noted that coaching technology as a means of learning is aimed at students' awareness of the social significance of future professional activity, developing their motivation for social, professional self-development, carrying out socially significant activities.

Key words: social initiative, coaching technology, student, future social worker, higher education institution.

УДК 378.147:37.01
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.39>

Майданюк М.О.,
аспірант кафедри соціальної освіти
та соціальної роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Тернопільська В.І.,
докт. пед. наук, професор,
професор кафедри соціальної освіти
та соціальної роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Соціальна сфера відіграє ключову роль у розвитку суспільства, забезпеченні його стабільності та благополуччя. В умовах сучасних економічних і соціальних викликів, соціальна сфера вимагає нових підходів до управління й розвитку. Одним із таких підходів є використання коучинг-технологій, які дозволяють ефективно вирішувати завдання у сфері професійної підготовки соціальних працівників, соціального захисту населення, формування у них соціальної ініціативності. В контексті практичних завдань коучинг можна розглядати як технологію соціальної роботи, що в повній мірі дозволяє реалізувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію, а соціальну роботу – як сферу застосування коучингу.

Коучинг-технологія створює умови для формування особистості студента як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, здатного до реалізації своїх потенційних можливостей, виявлення соціальної ініціативності. Означена технологія сприяє актуалізації внутрішніх ресурсів як викладача, так і студента в досягненні поставленої мети, зокрема й щодо формування соціальної ініціативності. Безперечно коучинг у системі професійної освіти, зокрема щодо формування соціальної ініціативності майбутнього фахівця презентується у створенні умов для досягнення особистісного результату, підвищення його мотивації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.
Проблемі використання технологій коучингу

присвячено роботи українських та зарубіжних авторів: І. Адізес, М. Аткинсона, М. Бет О'Ніл, А. Брауна, Т. Голві, Дж. Джеймсона, К. Дугласа, О. Комар, Т. Леонарда, Еге. Парслоу, О. Пометун, С. Романової, Дж. Селлін, В. Сідоренко, О. Тишук, Дж. Уйтмора, Д. Хамері, Т. Чернової та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність значного інтересу до проблеми формування соціальної ініціативності майбутніх фахівців та відсутність фундаментальних досліджень вказаного напрямку зумовили необхідність організації дослідницької діяльності.

Мета статті – розкрити особливості застосування коучинг-технологій у формуванні соціальної ініціативності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що сформованість соціальної ініціативності студентської молоді виступає основою стійкості й конкурентною перевагою організацій соціальної сфери, підвищення їх потенціалу й задоволеності потреб отримувачів соціальних послуг. Ці обставини активізують різноманітні ресурси формування соціальної ініціативності студентів у закладах вищої освіти. Зокрема, технологія коучингу є технологією педагогічного управління й характеризується за цілями як розвиваюча, спрямована на розвиток професійно-особистісного потенціалу, соціальної ініціативності майбутніх фахівців. При цьому коучинг-технологія виступає як інтегрована технологія, оскільки може реалізовуватись як індивідуально, так і колективно.

Коучинг-технологія в процесі формування соціальної ініціативності студентів інтегрується як цілісна система принципів, методів і прийомів педагогічного супроводу майбутніх фахівців, спрямована на розвиток когнітивного, мотиваційно-ціннісного, діяльнісного і рефлексивного потенціалу особистості та її ефективну реалізацію в професійній діяльності.

Слід зауважити, що соціальний працівник, як компетентний фахівець, вникаючи в особисте життя отримувача соціальних послуг, зобов'язаний максимально йому допомогти, навчити самостійності у вирішенні завдань, надати допомогу в адаптації до зовнішніх обставин, які постійно змінюються, сприяти розвитку необхідних умінь і навичок для отримання результату [1; 4]. У такий спосіб прослідковується зв'язок коучингу як із завданнями професійної освіти, так і з ціллю соціальної роботи – допомогти отримувачу соціальних послуг вирішити свої проблеми.

У процесі застосування коучинг-технологій соціальні працівники послуговуються індивідуальним підходом до кожного отримувача соціальних послуг, враховуючи його конкретні потреби й особливості ситуації [5; 6]. Це дозволяє забезпечити більш ефективне вирішення проблем і досягнення поставлених цілей. Коучинг-підходи включають такі аспекти:

1) коучинг – це метод, заснований на взаємодії коуча і клієнта, в результаті чого клієнт отримує нові знання, досвід, необхідний для досягнення його цілей;

2) індивідуальний підхід – кожний клієнт розглядається як унікальна особистість, зі своїми потребами, цілями і можливостями;

3) спрямованість на результат – коуч допомагає клієнту визначити і досягнути конкретних результатів, які принесуть користь йому самому та суспільству в цілому;

4) інтеграція різних підходів і методик: коучинг об'єднує елементи психології, педагогіки, медицини, соціальної роботи та інших галузей знань;

5) гнучкість і адаптивність.

Коучинг-технологія є важливим інструментом роботи у майбутній професійній діяльності фахівця. Коучинг-технологія допомагає усвідомлювати і приймати свої цілі й прагнення, а потім розробляти стратегії для їх досягнення. За допомогою запитань кваліфікований коуч може допомогти клієнтам усвідомити свої можливості, використовуючи свої внутрішні резерви, допомогти подивитись на проблемну ситуацію під іншим кутом. Коучинг-технологія допомагає людям будувати свої взаємини з іншими людьми та їх покращувати шляхом розвитку навичок спілкування і вирішення конфліктів. Своєю чергою коучинг-технологія включає різноманітні методи, які можуть застосовуватись в залежності від професійних завдань, а також запитів клієнта. Коучинг-технологія – це спосіб досягнення поставлених цілей.

На наше переконання ефективним методом у формуванні соціальної ініціативності студентів є «Колесо бажань» - метод, який допомагає клієнту ставити цілі. За допомогою цього методу визначається рівень задоволеності клієнта в різних сферах його життя. Важливим технологічним моментом є високий рівень компетентності коуча. Разом з тим, коуч не розповідає покроково клієнту, як йому потрібно діяти, оскільки вся енергія клієнта має бути спрямована на його внутрішній ресурс, самостійне вирішення проблеми та мотивацію. Бачиться особливо суттєвим застосування методу «запитання – відповідь». Коуч допомагає клієнту за допомогою відкритих або закритих запитань, відповідні на які дозволяють клієнту розповісти про свої цілі, життєві плани, роботу, навчання, усвідомити свою особистість, цілі, знайти вирішення проблеми. Застосовуючи цей метод, людина зможе заново оцінити свій життєвий шлях, свої бажання і підвищити мотивацію.

Формування соціальної ініціативності майбутніх фахівців відбувається за допомогою застосування методу «Уолта Діснея». Означений метод передбачає виокремлення трьох складових особистості «мрійника», «реаліста», «критика» [2]. «Мрійник» є генератором ідей, «реаліст» втілює

ідеї в реальне життя, «критик» вносить критичні запитання і думки щодо втілення ідей. Важливим у даному методі реалізації коучинг-технології є дотримання правила, щоб «критик» не зустрічався з «мрійником», оскільки навіть саму гарну ідею можна не зреалізувати. «Критик» допомагає «реалісту» усвідомити, модифікувати ідею і реалізувати її найкращим чином.

Можемо стверджувати, що коучинг-технологія у професійній діяльності є інноваційним та ефективним підходом до вирішення проблеми і надання допомоги людям, які опинилися у складній життєвій ситуації. Вона дозволяє врахувати індивідуальні особливості кожного клієнта, розробляти індивідуальні програми допомоги.

Застосування методу «Піраміда Ділтса» впливає суттєво на становлення партнерських довірливих взаємин між суб'єктами процесу, розкриттю потенціалу майбутніх фахівців, формуванню у них соціальної ініціативності, підготовці їх до майбутньої професійної діяльності. Зокрема, всередині піраміди розміщується шість рівнів: оточення (місце проживання, коло спілкування, умови проживання); поведінка (все, що робить індивід); навички (що вміє індивід); переконання і цінності (від чого залежить досвід – рівень освіти, сімейний стан), ціль життя і трансформація клієнта у розумінні «Хто я?», «Яка у мене місія?». Студенти прописують всі цілі на аркуші паперу. Такі дії дозволяють майбутньому фахівцю більш чітко сформулювати бажаний результат та його проаналізувати. Наступним кроком є віднесення проблеми до одного із шести рівнів. На наступному етапі студент визначає на якому рівні розміщується її рішення. Частіше всього рішення знаходиться на 1–2 пункті вище рівня самої проблеми і здійснювати цей підйом потрібно поступово. Якщо студент не знайшов спосіб вирішення проблеми на наступному рівні, він піднімається вище, відповідно, і так до того часу, поки вирішення не знайдеться.

Слід зазначити, що коучинг-технологія має потенціал та дає можливість викладачам індивідуально підтримувати студентів, що в свою чергу, обумовлює їх професійний, особистісний розвиток, сприяє формуванню соціальної ініціативності, виявлення соціальних умінь і навичок. Важливими результатами коучинг-технології є покращення взаємовідносин у студентській групі, здатність швидко і ефективно реагувати у практичних ситуаціях та бути здатним до виявлення соціальних ініціатив. Коучинг виступає як інструмент розвитку нових навичок, стимулює мотивацію і спрямованість майбутніх фахівців на результат.

Так, студенти беруть активну участь у форумах, конкурсах, фестивалях, акціях, дискусійних майданчиках, конкурсах молодіжних проектів. Форуми проводяться з метою залучення майбутніх

фахівців до реалізації основних напрямів державної політики. Молодіжні ініціативи як засіб взаємодії молоді та органів молодіжної політики, забезпечують двосторонній процес виявлення, прийняття, сприяння задоволенню потреб майбутніх соціальних працівників, формуванню у них соціальної ініціативності.

Робота молодіжних форумів спрямована на розкриття творчого потенціалу студентської молоді для її залучення у здійснення державної молодіжної політики за допомогою розвитку активної життєвої позиції, соціальної ініціативності. Форуми виступають унікальним майданчиком для реалізації проектних ініціатив студентської молоді. Унікальність форумних майданчиків полягає в тому, що вони потенційно дозволяють реалізувати принципи, які відповідають новим трендам в освіті: індивідуалізації, відкритості й варіативності, сприяють формуванню соціальної ініціативності майбутніх фахівців.

Студенти брали активну участь у Міжнародному молодіжному форумі «Територія ініціативної молоді», «Молодіжному освітньому форумі», форумі «Молодіжні медіа», фестивалі освітнього лідерства «CLEVER», фестивалі студентських творчих проектів та ін.

Кожний форум має свою специфіку і сприяє залученню молоді в інноваційну діяльність, науково-технічну творчість, молодіжні медіа, волонтерську діяльність. Ефективною з точки зору формування соціальної ініціативності визначаємо співпрацю студентської молоді з Фондацією регіональних ініціатив.

У результаті соціально активної значущої діяльності у майбутніх фахівців формується не тільки соціальна ініціативність, соціально-значущі якості, але й набуваються загальнопрофесійні та професійні компетенції: соціальна культура управлінської діяльності, готовність до координації соціальної роботи, проведення ділових переговорів і зустрічей, здатність до участі у соціальних проектах.

Розвитку соціальної ініціативності як особистісної цінності слугує також участь студентів у соціальному проекті «З Києвом і для Києва». Соціальний проект сприяв індивідуальній самореалізації кожного студента, активній участі у громадському житті столиці, розвитку їх соціальних ініціатив. Соціальна ініціативність виявляється в уміннях генерувати нові ідеї, перетворювати їх у нові продукти і послуги, отримані знань про особливості розробки проектів, а також можливих ризиків у процесі їх реалізації.

Участь майбутніх фахівців у проектній діяльності сприяє розвитку умінь: взаємодіяти з іншими фахівцями, закладами, організаціями з надання соціальних послуг; взаємодіяти із ЗМІ для залучення уваги суспільства до надання соціальної

допомоги; сприяти створенню клубів, об'єднань, груп взаємодопомоги.

Для формування у майбутніх соціальних працівників позитивної мотивації та розвитку їх соціальної ініціативності в університеті проводять «Дні факультету», тижні кафедри під час яких їх залучають до організації і проведення різноманітних флешмобів, виставок, ярмарків, аукціонів, майстер-класів, тематичних гостьових заходів, мистецьких проєктів, марафонів, круглих столів, квестів, студентській грі-турнірі «Scrabbler».

Ефективним засобом формування соціальної ініціативності, соціальних умінь і навичок, умінь працювати в команді майбутніх фахівців визначаємо змагання команд КВК за кубок ректора. Студенти об'єднуються в команди готують гумористичні номери та презентують їх журі.

Висновки. Таким чином, застосування коучинг-технологій у формуванні соціальної ініціативності студентів в умовах закладу вищої освіти сприяло розширенню їх знань про технології й способи соціальної взаємодії, соціальну ініціативність, розвитку їх соціальних умінь і навичок, соціально-значущих якостей, оволодінню способами гармонійної взаємодії з оточуючими. Коучинг-технологія як засіб навчання спрямована на усвідомлення студентами соціальної значущості майбутньої професійної діяльності, розвиток їх мотивації до соціального, професійного

саморозвитку, здійснення соціально значущої діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бакуліна О.С., Тернопільська В.І. Особливості застосування освітніх технологій у формуванні мобільності студентів. *Pedagogical and psychological sciences: regularities and development trends: Collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2020. Р. 370–385.
2. Основи коучингу: навчальний посібник / упоряд. О.О. Нежинська, В.М. Тименко. Харків: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. 220 с.
3. Тернопільська В.І. Теоретичні засади реалізації ціннісного підходу до виховання особистості. *Нові технології навчання: наук.-метод зб.* 2016. Вип. 88. Ч. 2. С. 21–25.
4. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навч.-метод. посіб. / Тернопільська В. І., Омельченко С.О., Чернуха Н.М., Співак Я.О., Бакуліна О.С. та ін. Слов'янськ: Вид-во «В.І. Маторіна», 2021. 229 с.
5. Bodrova I., Chernukha N., Vasylyeva-Khalatnykova M., Bakulina O., Binytska K., Kostenko D., Tarnavska T. Research of Motivation for the Development of Professional Self-Determination. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. № 15(2). Pp. 229–243.
6. Ternopil'ska V., Vasylyeva-Khalatnykova M., Churiko O., Bakhov I. & Chernukha N. Social Rehabilitation Practices of Inclusion In The Educational Process In Working With Children With Disabilities. *PROPOSITOS Y REPRESENTACIONES*. 2021. Issue. 9.